

PRAWA STRON

Pouczenia dla Świadka

W postępowaniu karnym świadek posiada wymienione poniżej uprawnienia i obowiązki:

1. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania (art. 177 § 1)[1]. W pilnych wypadkach wezwanie może nastąpić telefonicznie albo w inny sposób (art. 137). Usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby jest możliwe wyłącznie po przedstawieniu zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego. Inne zwolnienie jest w tym wypadku niewystarczające (art. 117 § 2a). Świadcowi przysługuje zwrot kosztów stawiennictwa na wezwanie (art. 618a-618e). Nieusprawiedliwione niestawiennictwo może spowodować nałożenie kary pieniężnej, zatrzymanie lub areszt (art. 285-287).
2. W wyjątkowych sytuacjach przesłuchanie świadka może nastąpić w drodze wideokonferencji (art. 177 § 1 i art. 390 § 3).
3. Jeżeli świadek nie może się stawić na wezwanie z ważnego powodu (np. choroby), można go przesłuchać w miejscu jego pobytu (art. 177 § 1a i 2).
4. Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego lub rozwoju umysłowego świadka, przesłuchanie może odbyć się z udziałem biegłego lekarza lub psychologa (art. 192 § 2). Za zgodą świadka można go poddać badaniom lub oględzinom ciała (art. 192 § 4), a bez jego zgody pobrać odciski palców, wyciągnąć włosy, ślinę, próby pis- ma, zapach, wykonać fotografię lub nagrać głos (art. 192a § 1).
5. Przesłuchanie świadka w zakresie informacji tajnych lub ściśle tajnych może być przeprowadzone tylko po zwolnieniu go przez uprawnionego przełożonego od obowiązku zachowania tajemnicy (art. 179 § 1). Świadek może odmówić zeznań w zakresie informacji zastrzeżonych lub poufnych albo tajemnicy zawodowej, chyba że sąd lub prokurator zwolni go od obowiązku zachowania tajemnicy (art. 180 § 1). Przesłuchanie w zakresie tajemnicy notarialnej, adwokackiej, tajemnicy radcy prawnego, doradcy podatkowego, tajemnicy lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej może nastąpić tylko wtedy, gdy jest to niezbędne, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu (art. 180 § 2). Zwolnienie dziennikarza od obowiązku zachowania tajemnicy nie może obejmować identyfikacji autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego podobnego materiału ani identyfikacji osób, które zastrzegły swoje dane, chyba że chodzi o przestępstwa, wobec których istnieje obowiązek denuncjacji (art. 180 § 3 i 4). W tych wypadkach sąd przesłuchuje świadka na niejawną rozprawie (art. 181 § 1).
6. Osoba najbliższa dla oskarżonego (np. małżonek, rodzic, dziecko, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu) może odmówić zeznań. Prawo odmowy zeznań przysługuje także świadkowi, który w innej sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem (art. 182 § 1 i 3). Świadek może skorzystać z prawa odmowy złożenia zeznań do chwili rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym; poprzednio złożone zeznanie nie może wówczas służyć za dowód (art. 186 § 1).
7. Świadek może odmówić odpowiedzi na pytanie, jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność karną (art. 183 § 1). Można zwolnić od złożenia zeznania lub odpowiedzi na pytania świadka pozostającego z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym (art. 185). Świadek może żądać, aby rozprawa była niejawną, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na hańbę (art. 183 § 2).
8. Świadek, który nie ukończył 15 lat i zeznaje w sprawie o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby, przestępstwo na tle seksualnym lub przeciwko rodzinie lub jest pokrzywdzonym przestępstwem przeciwko wolności, jest przesłuchiwany tylko raz przez sąd, w odpowiednio przystosowanym, przyjaznym pokoju. Przesłuchanie jest nagrywane. Może być on również przesłuchany przy zastosowaniu wideokonferencji. Tylko wyjątkowo można go przesłuchać ponownie (art. 185a, art. 185b i art. 185d).
9. Świadek pokrzywdzony przestępstwem zgwałcenia albo wykorzystania seksualnego jest przesłuchiwany przez sąd, a jeżeli składa ustne zawiadomienie o przestępstwie wobec prokuratora lub policjanta - wskazuje tylko najważniejsze fakty i dowody (art. 185c § 1). Przesłuchanie przed sądem jest nagrywane i nie powinno być powtarzane. W razie ponownego przesłuchania na wniosek pokrzywdzonego przesłuchanie można przeprowadzić w drodze wideokonferencji (art. 185c § 2 i 3).
10. Danych dotyczących miejsca zamieszkania i miejsca pracy świadka nie ujawnia się w aktach sprawy. Zamieszcza się je w odrębnym załączniku wyłącznie do wiadomości organu prowadzącego postępowanie i ujawnia tylko wyjątkowo (art. 148a). W razie niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub jego najbliższych, można zachować w tajemnicy także tożsamość świadka (art. 184 - tzw. świadek anonimowy).
11. W razie zagrożenia dla życia lub zdrowia świadka lub jego najbliższych mogą oni otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, mogą oni otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Wniosek o udzielenie ochrony kieruje się do komendanta wojewódzkiego Policji za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu (art. 1-17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21)).
12. Świadek i jego najbliżsi mogą otrzymać bezpłatną pomoc prawną i psychologiczną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem (art. 43 § 8 pkt 2a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. poz. 557, z późn. zm.).

[1] Jeżeli nie wskazano innej podstawy prawnej, przepisy w nawiasach oznaczają odpowiednie artykuły ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 555, z późn. zm.).